

Durmuş Hocaoglu

Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye ve Milliyetçiliğin ve Ulus-Devlet'in Krizi

I

WebAnaliz., 10 Haziran 2009, Çarşamba
WebAnaliz Yazıları Sıra No: 6; 2009-06; Haziran-01

Artık eskisi kadar İstanbul dışına çıkamıyorum; maalesef hem işlerim limitlerimi aştı, bir mânâda kontrolümü kaybettim, hem de uzun yolculuklar daha fazla sarsıcı olmağa başladı, bu sebeple birçok nâzik teklifi de, maalesef, istemeyerek geri çevirmek mecbûriyetinde kalıyorum. İkincisi biraz sıhî sebeplere müstenid, aslolan birincisi: Üniversiteler git-gide dershaneye dönüştürüldüğü için bizler de derslane hocası olmağa zorlanıyoruz; işimiz gücümüz ders anlatmak, vize yapmak, kuiz yapmak, ödev vermek, kâğıt okumak, cetvel doldurmak v.s.; ama en dokunanı da şu ki, can yaktığınız zaman – ki bu da işimizin bir parçası olarak kaçınılmaz bir zarûrettir – hemen herkesin “çocuğun ekmeğine ma'ni' olma” diye adetâ üstünüze üstünüze gelmesi. Buna rağmen yine de ‘kaçamak’ yaptığım olmuyor değil. İşte bu ikinci sômestrede bir ara böyle bir fırsat zuhûr etti ve ilk önce, 3 Nisan'da, Isparta Aydınlar Ocağı'nın dâvetlisi olarak Isparta'ya, bilâhare de, 16 Mayıs'ta, Türk Ocakları Genel Merkezi Akademik Çalışma Grubu'nun dâvetlisi olarak Ankara'ya gittim ve – “konferans” fazla ağır bir kelime – birer konuşma yaptım; doğrusu, eve avdet ettiğimde, kendi kendime “değdi mi?” diye sorduğum zaman, “fazlasıyla” diye cevap verdim: Yeni dostlar edinmiş ve zenginleşmiş olmanın yanında, gördüğüm alâka da tahmînimin üstünde idi. İlkinde, Isparta'daki konuşmanın başlığı, “Milliyetçiliğın Temel Problemleri Üzerine Felsefi Bir İrdeleme” idi; Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 100. Yıl Kültür Merkezi'nin konferans salonunda yaptığım Ankara konuşmasının başlığı biraz daha uzunca ve iddialı gibi sanki: “Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye ve Milliyetçiliğın ve Ulus-Devlet'in Krizi”.

Görüldüğü gibi, iki konuşma birbirini tamamlıyor bir bakıma: Türkiye'nin baş belâsı bir Avrupa Birliği Üyeliği saplantısı varken, diğer yandan da Milliyetçilik ve Ulus-Devlet derin bir kriz yaşamakta.

Bu sûtunda, esas olarak ikincisinin üzerinde bir nebze durmak istiyorum, izninizle.

*

**

Daha evvelce sıklıkla yazdığımı kısaca tekrar edeceğim: Avrupa Birliği *mâcerâsı*, Türkiye'yi çözülmeye sürükleyen en başat âmillerden birisi, hattâ birçok bakımdan birincisi. Ne var ki, bu, mes'elenin tabiatı muktezâsınca olması şart olan birşey, zîra,

Avrupa Birliği demek, hür, müstakil ve hükümler devletlerin bu kimliklerini aynen muhafaza ederek dâhil olabilecekleri bir milletlerarası pakt değil; birçok milletten bir millet, birçok devletten bir devlet çıkarma projesi ve bu da hâliyle, üye devletlerin – ve milletlerin de - zamanla tasfiyesini öngörüyor. Vâkıa son birkaç yılda epeyce tökezleme yaşandı bu vâdide ve muhtemelen bu hedef “Kurucu Babalar”ın (*Founding Fathers*) bir ütopyası olarak tarihe kaydolacak; ama, herşeye rağmen, böyle olsa bile, Birlik bir müddet daha yoluna devam ettiği takdirde, nihâyetinde dağılsa dahi, hiçbir devlet eski hâline kolay-kolay avdet edemeyecektir, hele Türkiye asla. Çünkü her devlet üye olduktan sonra çözülme sürecine dâhil edildiği – ve edileceği – hâlde, Türkiye çözülmeden üye yapılmayacaktır ve hattâ çözülüp parçalansa dahi üye yapılması ağlebî ihtimâl ile hiçbir zaman tahakkuk etmeyecektir; binaltıyüz yıldan beri *Avrupalıların baş belâsı* ve *Avrupa'nın bedenine batmış yabancı bir cisim* olarak telâkkî edilen Türklerin Avrupa'nın mahremiyetine dâhil edilmesi mümkün olamaz, olursa Avrupa çöker – Avrupa'nın mahremiyetine dâhil edilen “Barbarlar”ın Avrupa'yı çökertmesi gibi; ama kimse hayırhah bir sonuç beklememeli bundan, çünkü bu süreç esasen Türkiye'nin önceden çökmesini zorunlu kılmakta olduğu gibi, öyle olmasa dahi, aynı şekilde, Avrupa'nın mahremiyetine dâhil edilen “Barbarlar”ın Avrupa'yı çökertirken kendilerinin de kendileri olmaktan çıkması gibi aynı zamanda.

Tabiatıyla bütün bunları lâıyıkı veçhiyle fehmetmek, birçok bilgiye vukufiyeti zarûfî kuyor: Meselâ Tarih bilgisi, hem umûmî mânâda tarih ve hem de husûsî mânâda, betahsis Avrupa Birliği “idea”sının gelişim tarihi; ama hiçbirisi hakikî tarih olmayan ve her birisi Tarih'in *zâhirini* etüd eden *kronolojist tarih*, *arkivist tarih*, *deskriptif tarih*, *vakanüvisçi tarih* değil – çünkü bunların hepsi, netîceten, “historia”, yâni, kelimenin Grekçe luğavî anlamına uygun olarak “hikaye”-; Haldûn'un tâbiriyle Tarih'in *bâtını* etüd eden tarih, yâni, O'ndan dört asır sonra Hegel'in verdiği ad ile, Felsefî Tarih. Ve tabiî, Felsefe; hani kimilerinin boşuna lâfazanlık adderek burun kıvırdığı, kimilerinin de insanı kâfir yaptığını vehmettiği için öcü gibi korktuğu felsefe var ya, işte o. Bunlar olunca çok şeyler olur, ama, insan en azından, geçmişten ibret alır. Lâkin ne var ki, insanlar hiç de geçmişten ibret almazlar; alsalardı, şu Anadolu denen tehlikeli bataklığın yutup yok ettiği devletleri ve kavimleri akledince, “Türkiye'ye bişiyicikler olmaz” laûbâlılığını terkederlerdi. Ama hayır, almazlar, alamazlar; niçin? Hani Şâir'in buyurduğu gibi, “*Tarih tekerrürdür derler / Hiç ibret alınsaydı tekerrür eder miydi?*” Etmezdi, ama ediyor; zîra, insanlar Haldûn'un - hâlâ teorisi hayranlık yaratmağa devam eden, İslâm dünyasının küresel çapta son büyük beyni – “**Geçmiş, geleceğe ve hâle, suyun suya benzemesinden daha çok benzer**”[1] hükmünü bilmezler, bilseler de onu, “*esâtirü'l ewwelin*”den addederler, kulak asmazlar, herkese olanların kendilerine de olacağını asla akıllarına dahi getirmezler, hattâ kendi, tarihlerinden dahi ibret almazlar. Evet, ne yazık ki: Hiç kimse ibret almaz ve tarih de tekerrür eder durur; ahmakların gözlerinin önünde, onlarla alay edercesine.

Niçin, niçin insanlar ibret almaz? Ben de birçok kişi gibi bu suâl üzerine çok düşündüm, ama galiba Hegel en doğrusunu söylemiş: İnsanlar tarihten ibret almaz, çünkü her halkın tarihi tekildir; her halk, kendi tarihinin başka bir örneği olmadığını, tek örnek olduğunu düşünür ve bu da onda sun'î ve sahte bir nefsanî îtimad hissi hâsıl eder. Tam ifâdesiyle[2]:

Hükümdarlardan, devlet adamlarından, halklardan, tarih deneyinden ders almaları istenir. Ama deney ve tarihin öğrettiği de halkların ve hükümetlerin hiçbir zaman

tarihten birşey öğrenmedikleri ve bunlardan alınabilecek derslere göre davranmadıklarıdır. Her bir dönem, her bir halk, öyle kendine özgü koşullar içindedir, öyle bireysel bir durum gösterir ki, ancak o durumun içinde o duruma göre karar verilmesi gerekir ve ancak böyle karar verilebilir (bu kararda haklı olmayı ancak yüce karakterler bilir.) Olayların kalabalığı içinde genel bir ilke, geçmişteki benzer şartları anımsama yetmez; çünkü böyle solgun bir anı şimdinin fırtınası içinde güçsüzdür, özgürce yaşanan zamana karşı koyamaz.

*

**

İmdi; Avrupa Birliği sürecinde, Türkiye bir kriz yaşıyor: Git-gide derinleşen bir kriz; Türkiye, bütün müesseseleriyle, lîme-lîme oluyor, iplik-iplik çözülüyor, her adımında, geriye alınması çok daha büyük kayıplara, çok daha ağır faturalara mâlolacak olan bu çözümlüş, Türklerin açık gözlerinin önünde tahakkuk ediyor ve kimse de bundan ciddî birşeyler istihraç etmiyor, edemiyor, edenlerin de sesi kısılıyor – ahvâle uygun konuşan terbiyeli maymunlar ekranlara çıkarılıp ramp ışıklarının altında parlatılırken sıra-dışı olanlar diri-diri mezara gömülüyor. Evet: Türkler olup-bitenleri idrâk edemiyor – en azından yeterince; edemiyor, çünkü edecek olan, her cemiyet gibi Türk cemiyetinin de kahhar ekseriyetini teşkîl eden “sokaktaki adam” – İngilizlerin “layman”, Gasset’in “kitle-adam” dediği *sıradan adam* yâni – değil, elitlerdir; ama gelin görün ki problem onlarda. Daha evvelce de ytazdım, mükerreren söylüyorum: Bir milletin çapı, elitlerin çapıdır, ve fakat Türk cemiyetinin en kalitesizi, en bayağısı, en âdîsi ve ahlâken de en sefih, en düşük olanı “sokaktaki adam” değil, “elitleri”dir – “sözde” elitler tabî -; onlardan daha âdîsi yoktur; hemen hemen her bakımdan.

*

**

Evet: Avrupa Birliği sürecinde, Türkiye bir kriz yaşıyor, iplik-iplik çözülüyor ve Türklerin kontrolünden çıkıyor, artık ipin ucu Türklerin elinde değil. Lâkin tek sebep, Avrupa Birliği süreci değil. Krizin sebebi çok daha derinlerde.

*

**

... yazının başlığındaki numaradan da anlaşılacağı gibi, bu mes’eleyi biraz irdelemek niyetindeyim; ne dersiniz?

[1] İbn Haldun., *Mukaddime.*, Cilt I, İkinci Baskı., Hazırlayan: Süleyman Uludağ., Dergâh Yayınları., İstanbul, Mayıs 1988., “Mukaddime” faslı., s.210

[2] Georg Wilhelm Friedrich Hegel., *Tarihte Akıl (Die Wernunft in der Geschichte).*, Çeviren: Önay Sezer., Kabalcı Yayınevi., İstanbul 1995., s.23

